

УДК 351

Губенко Андрій Олександрович

здобувач навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ВИХОВНОЇ СТРАТЕГІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано сучасні напрямки державного управління виховною системою у вищому навчальному закладі. Доведено, що потрібна науково обґрунтована стратегія управління виховною системою розвитку громадянських засад у студентів ВНЗ, розроблення якої дозволяє вибудовувати систему управління, здатну забезпечити ефективне функціонування виховної системи, а отже досягнення її мети – формування особистості громадянина-фахівця.

Ключові слова: державне управління, управління виховною системою, вища освіта.

Губенко А.А. Механизмы государственного влияния на формирование воспитательной стратегии высших учебных заведений в Украине

Аннотация. В статье проанализированы современные направления государственного управления воспитательной системой в высшем учебном заведении. Доказано, что необходима научно обоснованная концепция управления воспитательной системой развития гражданской ответственности студентов вуза, разработка которой позволяет выстраивать систему управления, способную обеспечить эффективное функционирование воспитательной системы, а значит, достижение ее цели – формирование личности гражданина-специалиста.

Ключевые слова: государственное управление, управление воспитательной системой, высшее образование.

Gubenko A. A. Mechanisms of state influence on the formation of educational strategies of higher educational establishments in Ukraine

Annotation. The article analyzes the current trends of public administration in the educational system of higher education. Proved that requires scientifically sound of educational strategy management system of civic principles in university students, which allows development build a management system capable of ensuring the effective functioning of the educational system, and thus achieve its goal - the formation of the citizen-expert.

Key words: public administration, of educational system management, higher education.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вивчення теоретико-методологічних основ патріотичного виховання студентської молоді вимагає звернення до проблеми розвитку ідей громадського виховання в історичній перспективі і в сучасних українських умовах. Порівняльно-ретроспективний

аналіз засвідчив, що поступальна трансформація ідей цивільного виховання, як і процес розвитку громадянського суспільства, зумовлені змінами соціально-політичних процесів, що відбуваються в державі. Тому в період загострення кризових явищ у сучасному світі, інноваційної громадської перебудови, пошуку національної ідеї та становлення загальногромадянських цінностей усе більшу соціальну значущість набуває розроблення нових теоретико-методологічних і практичних підходів до вивчення проблеми патріотичного виховання молоді й визначення основних шляхів здійснення цього виховання різними соціальними інститутами, оскільки модернізація вищої освіти має забезпечити умови для підготовки фахівця, який має такі професійно значущі якості, як професійна компетентність, соціальна мобільність, здатність вирішувати не лише поточні, але й майбутні завдання. Важливе місце в забезпеченні якості підготовки майбутнього фахівця посідає розвиток його громадської позиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея патріотичного виховання і становлення громадських позицій віддзеркалена в роботах багатьох науковців і розглядається в контексті понять громадянськості, патріотизму, національної культури, активної позиції в суспільстві, самовизначення, визнання прав і свобод людини [1; 3-8].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Визнаючи неоднозначність цих підходів, систематизувавши їх, ми дійшли розуміння громадянськості як інтеграційної якості особи, що виражається в усвідомленні й оцінюванні особою своїх громадянських прав і обов'язків, установлених у суспільстві норм і свобод; у сукупності національних цінностей, почуттів і якостей особи, за допомогою яких вона закріплює своє положення громадянина; в активній соціально значущій діяльності, що відбиває усвідомленість особою своєї соціальної ролі громадянина.

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати механізми державного впливу на формування виховної стратегії вищих навчальних закладів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Громадянськість фахівця є інтеграційною якістю особи, світоглядом, що характеризується з позицій гордості за свою країну, її історію, науково-технічні досягнення й особистої ролі в науково-технічній модернізації промислового виробництва в країні; здатність, з одного боку, своєю професійною діяльністю примножувати науково-технічні досягнення країни, а з іншого – усвідомлювати й реалізовувати свої права, свободу та обов’язки, активно й відповідально здійснювати соціальну діяльність у різних сферах життєдіяльності, орієнтуючись на загальноприйняті цивільні норми і цінності [9].

Рівнями виявлення громадськості є такі:

– припустимий (у студента розвинена основна частина характеристик громадськості, але він не виявляє активної цивільної поведінки);

– достатній (розвиненість більшої частини характеристик громадськості студента виявлена в «ситуативній цивільній активності»);

– високий (стійкий позитивний досвід цивільної поведінки студента, досягнутий ним високий рівень самоорганізації та саморегуляції разом з активною цивільною позицією, причому всі ці вияви громадськості відзначаються стабільним характером).

Критеріями оцінки рівня розвитку громадськості студентів ВНЗ є такі:

– когнітивна готовність (показники – зрілість цивільних переконань; широта й адекватність знань, уявлень про історію, дійсність і перспективи Вітчизни, нації, держави, навчальна й дослідницька компетентність; правова грамотність);

– духовно-моральна готовність (показники – значущість цивільних цінностей і цінностей, пов’язаних із громадянськістю, у загальній системі

цінностей людини; розвиток цивільної самосвідомості; наявність цивільної ідеології) [6, с.79];

– мотивація на активні цивільні самовиявлення (показники – прагнення до активної участі в житті суспільства; усвідомлене ставлення до виконання свого громадського обов'язку; поведінка, пов'язана зі свідомим виявленням цивільної позиції, патріотизму, національних і інтернаціональних почуттів);

– чуттєво-емоційна готовність (показники – виявлення сформованого почуття власної гідності, любові до Батьківщини, патріотичних, національних й інтернаціональних почуттів, ставлення до Батьківщини, що виявляється не лише у висловлюваннях і судженнях оцінного характеру, але й у вчинках, компетентності соціального вибору);

– активність особи в різних сферах життєдіяльності суспільства (показники – активність у виконанні громадських і професійних обов'язків, їх свідоме виконання, компетентність соціальної дії; дотримання правових, моральних і соціальних норм поведінки).

Управління виховною системою спрямовано на забезпечення ефективності розвитку громадськості студентів ВНЗ на основі ціннісних пріоритетів українського суспільства, сенсів і дій суб'єктів виховання, спадкоємності в розвитку громадянськості студентів на різних рівнях освіти. Мета виховної системи полягає в підготовці студентів до відповідальної та осмисленої життєдіяльності в громадянському суспільстві демократичної правової держави через формування в них громадянськості, в активній життєвій позиції, що визначає інтереси, поведінку, вчинки, активну й відповідальну реалізацію громадянські прав і обов'язків.

Як засвідчив здійснений аналіз наявних нормативно-правових документів [2], державне управління виховною системою розвитку громадськості у студентів вищих навчальних закладів базується на ідеях мотиваційного програмно-цільового забезпечення виховної дії та включенні студентів у цілеспрямоване виявлення громадянськості, на системному,

особистісно-діяльнісному підходах, що реалізуються через установлення гуманних відносин між суб'єктами виховної системи, націлених на задоволення потреби людини у виборі інформації, цінностей, стереотипів соціальної поведінки, і припускає освоєння учасниками управління механізму створення власних ефективних управлінських і виховних технологій, адаптованих до завдань виховної системи розвитку громадянськості; принципів управління (науковості й прогнозування управлінської діяльності; цілісності й системності; оперативності; технологічності) [3, с. 4].

Стратегія виховної системи розвитку громадськості студентів ВНЗ включає комплекс взаємопов'язаних компонентів: ціннісно-цільовий (мета, загальнолюдські, моральні, національні, цивільні, культурно-історичні цінності, цінності особового характеру – справедливість, моральність, відповідальність, закон, почуття власної гідності, автономність, громадську користь, співчуття і співпереживання, індивідуальність та ін.); інформаційно-змістовий (спрямованість виховної діяльності, що стимулює формування якостей, які визначають громадянськість студента; суб'єктний (адміністрація, що забезпечує виховну роботу зі студентами, вихователі, тьютори, викладачі, громадські об'єднання студентів та ін.); функціонально-діяльнісний (виховна, розвивальна, діагностична, коригувальна функції системи; пізнавальна); результативний (розвинена громадська позиція як інтеграційна якість особи); управлінський (дії, що забезпечують внутрішнє і зовнішнє управління системою).

Технологія реалізації державної управлінської діяльності ґрунтується на системному мотиваційно-програмно-цільовому управлінні й припускає встановлення як системотвірного компоненту виховної системи розвитку громадянськості у студентів вищих навчальних закладів, їх мети, формування готовності суб'єктів управління до ефективної роботи; вирішення завдань цивільного виховання на підставі комплексних програм. Технологія

управлінської діяльності базується з урахуванням курсу навчання, досягнутого рівня розвитку громадянськості студентів, а також з урахуванням рівня готовності суб'єктів до виконання управлінської діяльності [4, с.15].

Успішність управління виховною системою розвитку громадянськості студентів технічного вищих навчальних закладів може бути досягнута за дотримання таких умов: демократизація відносин учасників виховного процесу, гуманізація виховного середовища; виявлення рівня управлінської компетентності суб'єктів управління, їх здібності діяти в умовах співуправління; єдність і узгодженість дій різних рівнів управління з виховною системою; організація інформаційного оточення; створення матеріальних умов, що дозволяють здійснювати розроблювані управлінські проекти.

Стратегічним напрямком організації управління виховною системою розвитку громадськості студентів ВНЗ є менеджмент, використання ідей якого дозволяє трансформувати управління виховною системою за такими напрямками: удосконалення організації управління; оптимізація комунікацій (у системі й особових відносинах); мотивація суб'єктів управління; удосконалення підготовки керівництва й стилю менеджменту; поліпшення бази виховної системи; організація виховного середовища; включення студентської громадськості в управління виховною системою ВНЗ [7, с. 15].

Модель управління виховною системою у сфері розвитку громадянськості студентів ВНЗ має риси відкритості, здатності до самоорганізації в соціальному середовищі, що постійно змінюється, та необхідний набір засобів і методів управління, адекватних завданням цивільного виховання. Мотиваційне програмно-цільове управління виховною системою розвитку громадянськості студентів ВНЗ дозволяє не лише досягти оптимального рівня досягнення мети, але й забезпечити необхідні умови для її функціонування у вищому навчальному закладі.

Побудова й розвиток ефективних виховних систем розвитку громадянськості молоді детерміновані розвитком сучасного суспільства. З урахуванням специфіки сфери виховання вони мають базуватися на основі спадкоємності та державних і національних цінностей Українського народу. Українські ВНЗ вирішують завдання підготовки фахівців, роль яких у соціально-економічних процесах надзвичайно велика. Побудова гнучких, відкритих, здатних до саморозвитку виховних систем розвитку громадськості студентів вищих навчальних закладів здатна вирішити завдання підготовки соціально активних фахівців, що мають високу цивільну активність, що у свою чергу сприятиме успішному вирішенню завдань розвитку інноваційної економіки в Україні [5].

Ефективність виховної системи розвитку громадянськості студентів вищих навчальних закладів може бути досягнута за дотримання таких умов: включення питань цивільного виховання до пріоритетних завдань вищої освіти; створення мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до процесу розвитку громадських позицій молоді як інтеграційної якості особи, орієнтованої на вирішення актуальних завдань сучасного життя суспільства й держави; збагачення змісту освіти за рахунок внесення до навчального процесу морально-творчих і культурно-творчих функцій та використання потенціалу соціально-гуманітарних дисциплін; посилення ролі особи викладача вищої школи, особисте осмислення ним цивільних ідей, цінностей і принципів; гуманізація виховання й гуманітаризація освіти, які виходять з того, що студент ВНЗ є свідомою, самостійною особою з почуттям власної гідності та власної відповідальності.

Висновки з даного дослідження Як показало проведене теоретичне дослідження, результативність виховної системи розвитку громадянськості студентів ВНЗ досягається через організацію ефективного управління, відповідного сучасному соціокультурному контексту й реаліям виховного

середовища, заснованого на використанні інноваційних підходів до управління виховними системами ВНЗ.

Державне управління виховною системою вишів – цілеспрямована, комплексна і скоординована діяльність суб'єктів виховної системи зі створення умов, спрямованих на досягнення поставлених цілей. Теоретичне обґрунтування отримало положення про те, що використання елементів менеджменту в управлінні виховною системою надає йому здатність бути динамічнішим, ефективнішим, відповідним до уявлень суб'єктів про управління як про діяльність, що приносить загальний успіх й особисте задоволення.

Перспективи подальших розвідок. Таким чином, ефективність виховної системи розвитку громадянськості студентів може бути досягнута через включення питань патріотичного виховання до пріоритетних завдань вищої освіти; створення мотиваційно-ціннісного відношення студентів до процесу розвитку громадськості як інтеграційної якості особи, орієнтованої на вирішення актуальних завдань сучасного життя суспільства і держави; збагачення змісту освіти за рахунок внесення до навчального процесу морально-творчих і культуро-творчих функцій і використання потенціалу соціально-гуманітарних і психологічних дисциплін; посилення ролі особи викладача вищої школи, особисте осмислення ним цивільних ідей, цінностей і принципів; гуманізація виховання й гуманітаризація освіти, які виходять з того, що студент є свідомою, самостійною особою, з почуттям власної гідності та власної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України / Алексюк А. М. – К., 2002.
2. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры // Всемирная конференция по высшему образованию «Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры». Париж (5-9 октября 1998 г.). – Душанбе: Национальная комиссия по делам ЮНЕСКО, 2000. – 33 с.
3. Губа А. В. Характеристика складових управлінської культури в освіті / Губа А.В. // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 3-4.

4. Корсак К. В. Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті. Інтегрально-філософський аналіз / Корсак К. В. – К., 2005. – 23 с.
5. Кремень В. Освіта і наука України – інноваційні аспекти: стратегія, реалізація, результати / Кремень В. – К., 2005.
6. Сиченко В. В. Механізми регулювання системи освіти : сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / В.В. Сиченко. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 400 с.
7. Управління вищими навчальними закладами : монографія / [С. Салига, О. Яришко]. – Запоріжжя : ЗЦНТІ, 2005. – 194 с.
8. Шоев Н. Н. Особенности реализации воспитательно-образовательных технологий с позиции достижения программно-целевых задач интеллектуального и профессионального воспитания студентов в вузе / Шоев Н. Н. // Вестник Института предпринимательства и сервиса. – Вып. 13. – Душанбе, 2014. – С. 155-159.
9. Judy Cameron. Pervasive Negative Effects of Rewards on Intrinsic Motivation: The Myth Continues / Judy Cameron, Katherine M. Banko, and W. David Pierce // The behavior Analyst. University of Alberta. – 2005. – Vol. 24. – Pp. 1-44.

Statement of the problem The study of theoretical and methodological foundations of patriotic education of students required to appeal the problems of public education ideas in historical perspective in modern Ukrainian conditions. Comparison and retrospective analysis showed that the progressive transformation of the idea of civil education, as well as the development of civil society, due to changes in the socio-political processes taking place in the country.

Urgency. is to analyze the mechanisms of state influence on the formation of educational strategies of higher educational establishments in Ukraine

The purpose of the article. Citizenship of the specialist is an integration quality person, worldview, characterized from the point of pride for their country, its history, scientific and technological achievements and personal role in the scientific and technical modernization of industrial production in the country; ability, on the one hand, their profession augment scientific and technological achievements of the country, on the other – to understand and exercise their rights, freedom and obligations, actively and responsibly carry out social activities in different spheres of life, focusing on common civil norms and values.

Our task was to study the levels of public manifestations. There are:

- acceptable (the student developed the bulk of public performance, but it does not show active civil behavior),

- sufficient (most of the characteristics of a developed civic student finds expression in "situational civil activity"),
- high (steady positive experience of civil student behavior made them a high level of self-organization and self-regulation with an active civil position, and all manifestations of citizenship with good character).

Summary Public administration of educational system of high school is focused, comprehensive and coordinated activities of the educational system to create the conditions to achieve their goals. The theoretical foundation received the position that the use of elements of management in the management of of educational system gives it the ability to be dynamic, effective, relevant concepts of management as of the activities, bringing the overall success and personal satisfaction.

Conclusions and outcomes The effectiveness of the educational system of public high school students can be achieved if the following conditions are true: integration of patriotic education among the priorities of higher education; creating motivational-value ratio of students to the process of integration as a public entity focused on the solution actual problems of modern society and the state; enriching educational content by making the learning process of moral and creative and culture-creative functions and use of the potential humanitarian and socio-psychological disciplines; strengthening the role of individual high school teacher, personal understanding them civilians ideas, values and principles; humanization of education and liberalization of education, which based on the fact that of higher educational establishments students are conscious, independent person with self-respect and personal responsibility